

Avoim lähdekoodi ja hankinnat

JHS-SEMINAARI
Avoimet teknologiat – haaste ja mahdollisuus
13.5.2008

Sisältö:

- Ohjelmistohankintojen haasteet
- Hankintalaki ja ohjelmistot
- Case: toimisto-ohjelmiston hankinta
- Case: asianshallintaohjelmiston hankinta
- Ohjelmistohankintojen vaihtoehdot
- Tarjouskilpailussa huomioitavaa

Ohjelmistohankintojen haasteet

- Hankintalaki ei tunne ohjelmistojen käyttöoikeussopimuksia ja käyttöoikeushankintojen erityispiirteitä
  - Onko ohjelmisto tuote vai palvelu?
  - Vai jotain ihan muuta?

- Hankintatapoja monia
  - Halutaanko avoimen vai suljetun lähdekoodin ohjelmisto?
  - Hankintaanko vain ohjelmisto?
  - Tarvitaanko tuki- ja ylläpitopalveluita?
  - Hankintaanko ohjelmisto osana ratkaisua?
  - Vai ostetaanko ohjelmisto palveluna?

Ohjelmistohankintojen haasteet

- Samoihin asioihin kykenevillä tuotteilla erilainen hinnoittelu- ja sopimuslogiikka
  - Suljetun lähdekoodin ohjelmistot vs. avoin lähdekoodin ohjelmistot
  - Miten huomioida toisistaan poikkeavat sopimusmallit ja hinnoittelulogiikka tarjouspyynnössä?

- Ja mitäs sitten jos tarjouskilpailun voittaa joku muu tuote joka meillä on jo käytössä – ja jota kaikki käyttäjät osaavat käyttää?
  - Siirtymiskustannusten huomioiminen
  - Muutosvastarinnan kohtaaminen
    - Päätös, olipa se kumpaan suuntaan tahansa, saattaa saada aikaan organisaation sisällä "uskon sodan"

Hankintalaki ja ohjelmistot

- Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348

5 § Määritelmät

”Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

hankintasopimuksella kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan”

Hankintalaki ja ohjelmistot

- Tuote- / palveluhankinta valinta tehtävä Hilmassa (www.hankintailmoitukset.fi) kun hankintailmoitus julkaistaan.

Mistä hankintasopimuksen muodosta on kyse?

- 3) *tavarahankintasopimuksella* muuta kuin rakennusurakkaa koskevaa hankintasopimusta; tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä; tavarahankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on tavarahankinnan lisäksi kokoamis- ja asennustöitä
...
- 4) *palveluhankintasopimuksella* muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo; lisäksi palveluhankintasopimukseksi katsotaan hankintasopimus, johon palvelujen ohella sisältyy liitteessä C tarkoitettuja rakennustöitä
...
- 6) *palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella* muuten samanlaista sopimusta kuin palveluhankintasopimus, mutta palvelujen vastikkeena on joko oikeus hyödyntää palvelua tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä

Suljettu vs. avoin

Hankintalaki ei tunne ohjelmistojen (käyttöoikeuksien) erityispiirteitä: kyseessä on joko tuote- tai palveluhankinta

■ Suljetun lähdekoodin ohjelmisto

- tavarahankintasopimus, jos hankintaan ohjelmisto ja sille tuki- ja ylläpitopalvelut (mm. päivitykset)
- palveluhankintasopimus, jos ostetaan osana ratkaisua
- palveluhankintasopimus, jos ohjelmisto hankitaan palveluna (Software As Service, SaaS)

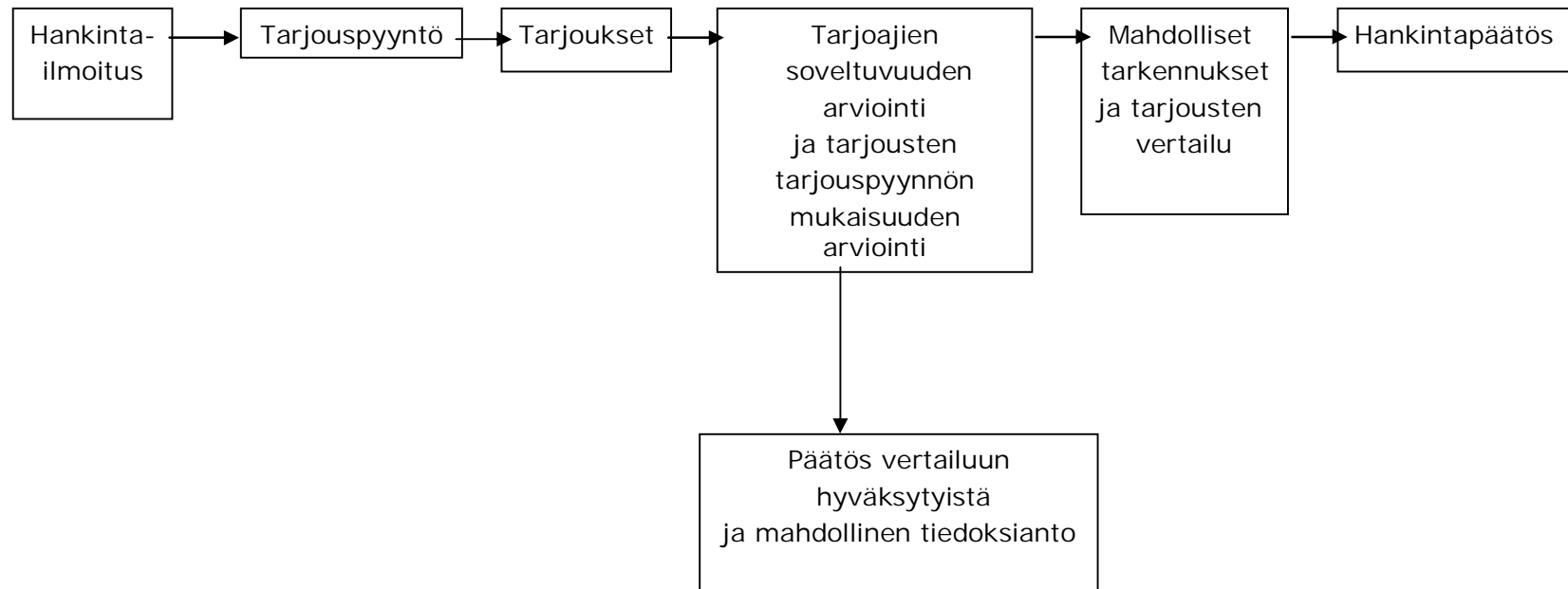
■ Avoimen lähdekoodin ohjelmisto

- jos softa ladataan ilmaiseksi netistä kyseessä ei ole hankinta (ei taloudellista vastiketta)
- paitsi jos halutaan myös ylläpitopalveluita esim. testatut ja kontrolloidut päivitykset
  - Tuki ja ylläpitopalvelut kilpailutettava hankintalainsäädäntö mukaisesti
- Myös avoimen lähdekoodin ohjelmistoja voidaan hankkia osana ratkaisua tai SaaS mallilla

Samat menettelyt kuin muissakin hankinnoissa

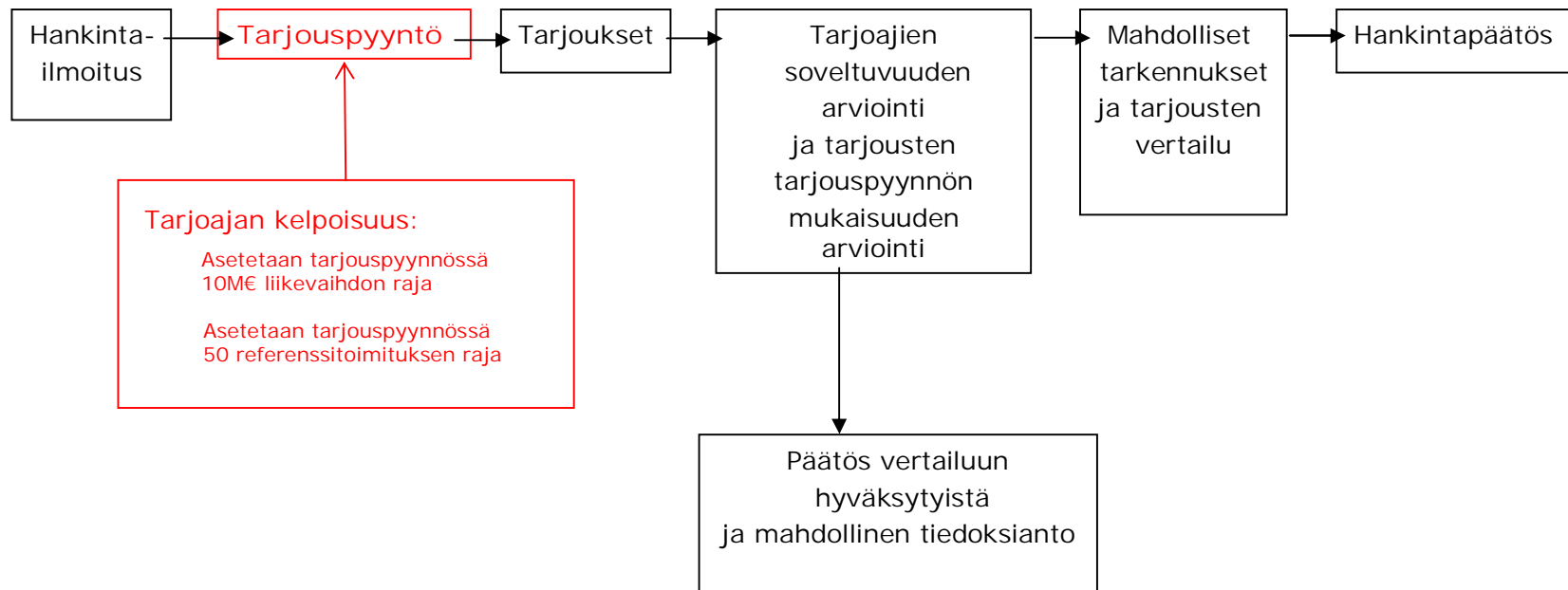
Valtion hankintakäsikirjan mukainen avoimen menettelyn perusprosessi

(muutkin hankintalain mukaiset menettelyt tulevat luonnollisesti kyseeseen)

Tarjouspyyntö ratkaisee

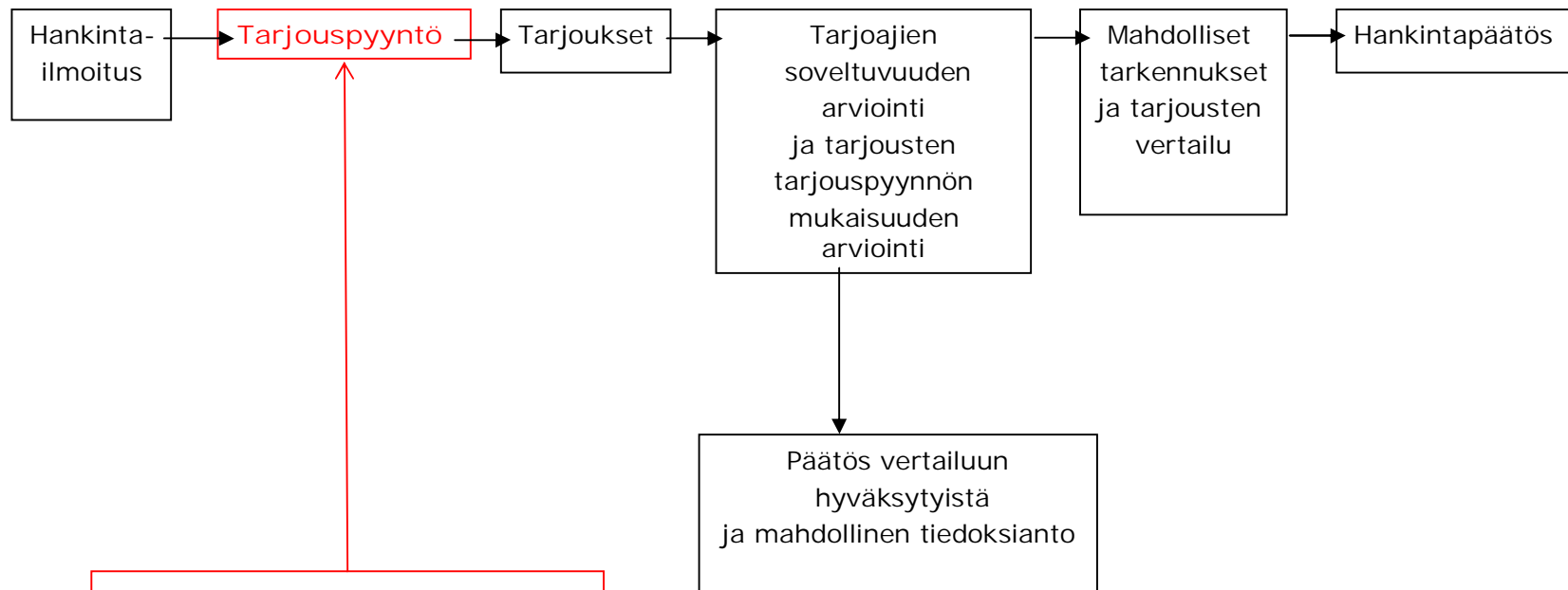

Tällä tiputetaan lähes kaikki Open Source toimittajat pois pelistä

Jos asetetaan tarjoajan kelpoisuusvaatimukset niin että Open Source toimittajat pystyvät osallistumaan kilpailutukseen:

-> mukaan saattaa päästä "liian pieni" suljetun koodin ohjelmistotoimittaja

Tarjouspyyntö ratkaisee

Saatujen tarjousten arviointi

Hintojen painoarvo on 80%
Laadullisten tekijöiden painoarvo on 20%

Hintojen alapainoarvot ovat seuraavat...
Laadullisten tekijöiden painoarvot ovat...

Tällä varmistetaan Open Source tuotteiden voittaminen – vaikka niitä ei alun perin haluttukaan mukaan

Case 1

- Tietohallinnolle "ihan sama" onko toimistojärjestelmä Open Office vai MS Office 2007

- Kunhan toimii ja päivitykset saadaan toimittajalta
- Kustannuspaineet ajavat ilmaisen hankintaan

- Huomioitava kuitenkin

- Siirtymiskustannukset

- Loppukäyttäjien koulutus?
- Toimivatko esim. tulostinten ja monitoimilaitteiden draiverit?
- Kukaan ei elä umpiossa: mitä jos lähetämme .odf tiedoston?

⇒ Siirtymiskustannuksia voi kuitenkin huomioida hyvin rajallisesti tarjouskilpailussa

⇒ Miten voidaan huomioidaan se mihin on jo investoitu?
No ... ei oikein mitenkään...

Case 2

- Organisaatiolla ei vielä asianhallintajärjestelmää
  - Ei osata/uskalleta päättää etukäteen lähdetäänkö avoimeen standardiin
  - Päätetään ratkaista ohjelmistokysymys tarjouskilpailulla
  - Järjestetään avoin tarjouskilpailu asiasta
    - Kumpi voittaa:
avoimen vain suljetun lähdekoodin tuote?

Kuulantyöntäjä vai maratoonari

Organisaatio ei tiedä haluaako se palkata voimamiehen vai kestävyysurheilijan.

- Ongelma yritetään ratkaista siten että valinta tehdään urheilukilpailun perusteella (kuulantyöntö tai maraton).
- Kisaa määriteltäessä ei oteta kantaa siihen kumpi voittaa, mutta tosiasiasa kisan speksaus ratkaisee kuitenkin sen kumman ryhmän edustaja voittaa.

.....

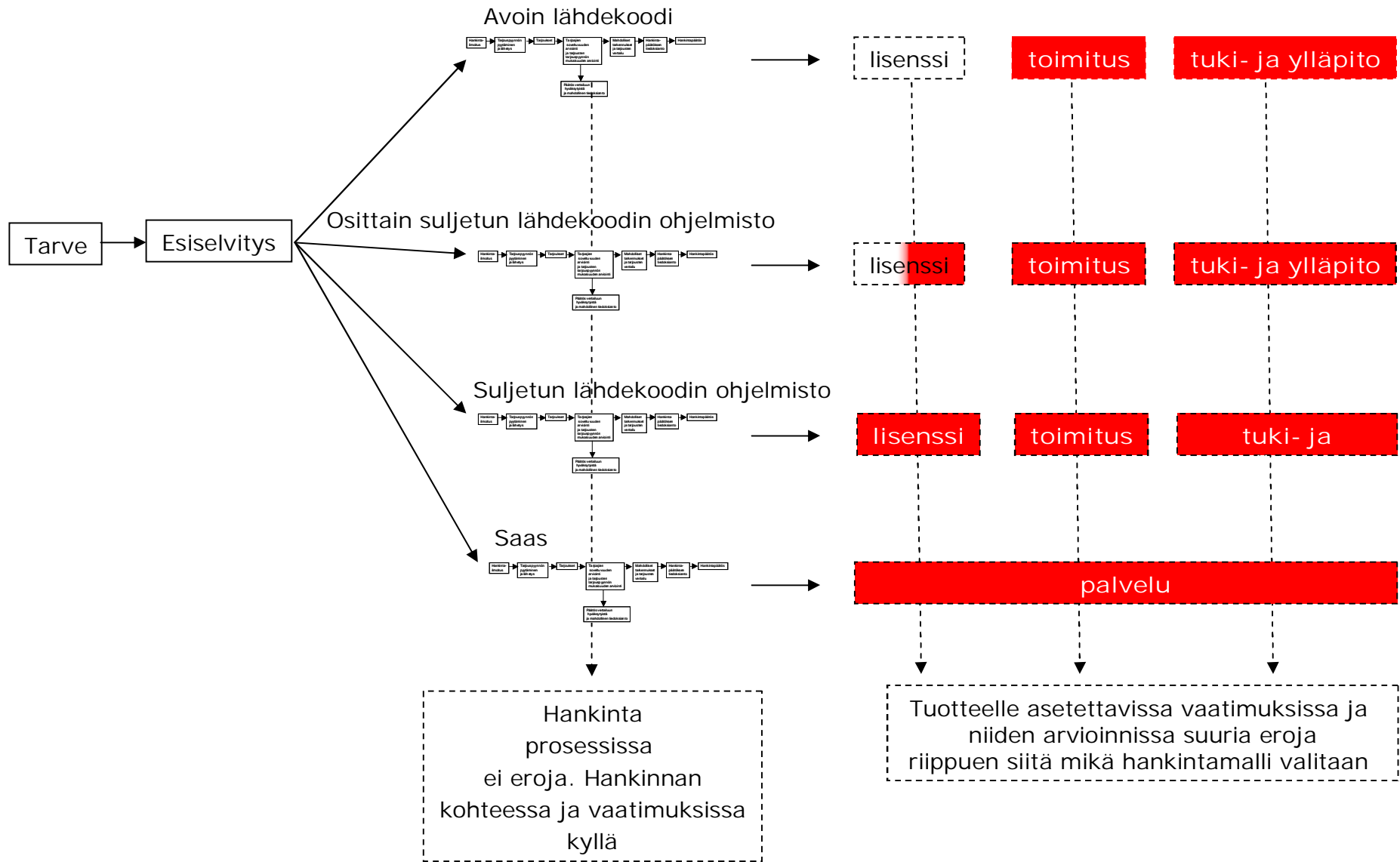
- Kun tämä ongelma on seuraavassa vaiheessa tiedostettu, laadintaan yhdistelmäkiisa, jossa pitää työntää kuulaa ja juosta maraton, pisteitä saa molemmista suorituksista.
- Lopputuloksena voittaa joko 12 metrin kuulantyöntäjä tai 3,5 tunnin maratoonari
- Joskus tulos voi olla juuri tavoiteltu, mutta usein parempi tulos saattaisi tulla tekemällä linjavalinta jo etukäteen.

Case 2

- Voittaja ratkaistaan jo tarjouspyynnössä asetettavilla vaatimuksilla
- Tuotetta koskevat tekniset vaatimukset eivät olennaisin syy vaan:
  - Hinnoittelulomake
    - Avoimen lähdekoodin tuote vaatii usein erilaisen hinnoittelulomakkeen kuin suljetun lähdekoodin tuotekilpailutus
    - Miten hinnoittelulomake rakennetaan, jotta molemmilla tuotteilla voisi osallistua ja vertailu olisi tasapuolinen
  - Mitä sopimusehtoja käytetään?
    - JIT 2007 valmisohjelmisto sopimusmalli usein "myrkkyä" ohjelmistotoimittajille – niin avoimen kuin suljetun lähdekoodin toimittajille
    - Toimittajan omien vakioehtojen käyttäminen tekee kuitenkin tarjoukset vertailukelvottomiksi
      - » Vakioehdoissa kohtia jotka vaikuttavat ostajan asemaan – ja kaikilla tarjoajilla omanlaisensa ehdot
      - » Sopimusehdot ei arvioitavia

Ohjelmistohankintojen vaihtoehdot

- Avoimen lähdekoodin ohjelmisto
- Suljetun ja avoimen lähdekoodin sekoitus
- Suljetun lähdekoodin ohjelmisto
- Software as Service (SaaS)
  - Kaikissa hankintamalleissa omanlaisensa sopimusehdot ja hinnoittelurakenteet
  - Käytännössä päätettävä etukäteen mitä näistä halutaan
  - Pelkästään tarjouskilpailulla ei voida ratkaista asiaa: tarvitaan päätöksiä – mieluummin ennen tarjouskilpailun käynnistämistä
Avoimen lähdekoodin tarjouspyyntö eroaa suuresti suljetun lähdekoodin vastaavasta

Vinkit

- Päätä etukäteen halutaanko avointa vai suljettua
- Tee tarjouspyyntö päätöksen mukaisesti
- Päätös vaikuttaa siihen
  - millaisia kelpoisuusvaatimuksia tarjoajalle asetetaan
  - miten hankinnan kohde määritellään
  - miten hintoja pyydetään
  - millaisia sopimusehtoja voidaan käyttää

Timo Rantanen
timo.rantanen@hansel.fi
0207 444 240